

התמניות זה שלא ברצון הקהלה ואז אם השר כופהו על כרחו אז דינא דמלכותא דינא אך אם לא הודיעהו הדיין השר כך, ומכ"ש אם הוא השתדל לעצמו הממשלה הרי הוא אדם שאינו הגון ומצוה להודיע להשר שהדיין זה עושה שלא כהוגן ולא ישב על כסא ישראל ולא ידרוך בארמנותינו... כל זה כתבתי עפ"י עיקר הדין, אך כבר היו מעשים כיוצא באלו בדורות הראשונים וגזרו רבותינו על זה, והוא בסוף תשובות מהר"מ מר"ב, ואעתיק לשונו בקיצור: ועוד גזרנו וכו' שלא יהא אדם רשאי ליטול שררה על חברו לא ע"י מלך ולא ע"י שר ושופט וכו' לא בדברי הבאי ולא בדברי שמים וכו' אם לא שימנו אותו רוב הקהל מפני חשיבותו, והעובר על דברינו יהא... ויהיו כל ישראל מובדלים ממנו... וספריו ספרי קוסמים. והשומר תקנותינו ינחו ברכות על ראשו. ועל תקנה זו חתומה שמואל בר מאיר (הוא רשב"ם) יעקב בר מאיר (הוא ר"ת) אליעזר בר נתן (הוא ראב"ן) וק"נ רבנים. עכ"ל יעו"ש... אחר חיתום שטרות אמרתי אעלה בסנסני השלום יבעו תמים ויכנסו בפורשים והרב הזה אשר תורה חתולתו לא יעמוד על דעתו ואם בני הקהלה עשו אתו ברכה למען לא יורידוהו מכבודו לגמרי ולמען לא יבצע מעשהו זר מעשהו ע"כ יהיה עכ"פ ראש ב"ד יורה וידון, אך שם רב לא יקרא עד כי ימצא חן בעיני בני הקהלה ויקבלוהו באהבה... (מתוך תשובת חתם סופר חו"מ ט).

דפים נה – נז

חלומות

מתוך 'מכתב מאליהו' (ח"ד עמ' 164 ואילך). הערת המהדיר שם: רבנו זצ"ל עסק הרבה בעניני החלומות; גם סיפר למקורביו על חלומות משמעותיים שחלם ושחלמו אחרים עליו. מאמר זה הוא מליקוט שנתחבר בנושא זה באנגליה קודם שנת תש"ו.

מטרת החלום – לגלות את הרהורי לבו הצפונים של האדם, היינו את הצפון בתת-הכרה שלו, כדי לעוררו לתשובה. – עיין זוהר וישב (קפג.) 'וכדין קב"ה אודע לה לנשמתא... אינון מילין כפום אינון הרהורין דליביה בגין דבר נש נטיל ארחא דתוכחי...'. ועיין שם בניצוצי אורות שפירש: 'לפיכך מודיעין ליה הרהוריו ומחשבותיו, כדי שיקח תוכחה להיות חושב ומהרהר בדברים טובים'. והיינו שהם בדרך סייעתא דשמיא. וכן אמרו כל הלך שבעה ימים בלא חלום – נקרא רע, כי זה לאות שאין מתעניינים בו בשמים לעוררו [והיינו שהוא רע בפנים ואינו רוצה לתקנו ועל כן כובש את רמוזי האמת שלא יתגלו אפילו בחלום].

וכן לפעמים מגלים לאדם רמוז למה שנגזר עליו בעתיד, וזה גם כן כדי לעוררו לתשובה. ויש חלום שמגלה שורש הטוב שמתחת לתת-ההכרה, שהיצר הרע תחליף לו; כגון מה שאמרו ז"ל הבא על אמו בחלום – יצפה לבינה ועוד כזה, עיי"ש. ועיין רסיסי לילה לר' צדוק הכהן ז"ל (צד 149 151): 'יצר הרע בחלל הלב ואלופו של עולם גנוז בגוויה; וביאורו כנ"ל. ועוד עיין תניא ליקוטי אמרים פרק לב. [מטרת חלום כזה היא לעודד את האדם ולחזקו לשאוף לגדולות].

הטבת חלום

ובענין הטבת חלום אמרו ז"ל (שם נה:): הרואה חלום ונפשו עגומה עליו... יטיבנה בפני שלשה...

א. אמר רב יהודה: שלשה צריכים שימור, חולה חתן וכלה. במתניתא תנא: חולה חיה חתן וכלה. ויש אומרים: אף אבל. ויש אומרים: אף תלמידי חכמים בלילה (שמדת הדין מתוחה עליהם, אם משום שעת סכנה ודין, אם משום שעת שמחה. ראשונים).

ב. אמר רב יהודה: שלשה דברים [המאריך בהם] מאריכים לו ימיו ושנותיו של אדם; המאריך בתפלתו [שמרבה ברחמים, ובלבד שאינו מעיין בה – אומר בלבדו שתיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכוונה]; – והמאריך על שלחנו (שמתוך כך עניים באים ומתפרנסים (רש"י). לכך פתח הכתוב במזבח וסיים בשלחן (המזבח עץ שלש אמות... וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה') – לומר שעכשו שאין בית המקדש קיים, שלחנו של אדם מכפר עליו); –

והמאריך בבית הכסא [שבדוק עצמו הרבה כדי להיפנות. אך לא יתלה (= ישב על ברכיו, שמתוך כך נקביו נפתחים), שהתולה עצמו יותר מדאי מביא עצמו לידי תחתוניות].

שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם; – מי שנותנים לו ספר תורה לקרות ואינו קורא (כי הוא חייך וארך ימיו); – כוס של ברכה לברך, ואינו מברך (ואברכה מברכך. ומכלל הן אתה שומע לאו, שהנמנע מלברך לבעל הבית, ראוי לקללה. מפרשים); והמנהיג עצמו ברבנות. [אמר ר' חמא בר חנינא: מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג עצמו ברבנות].

ג. אמר רב יהודה אמר רב: שלשה צריכים רחמים; מלך טוב (פלגי מים לב מלך ביד ה'), שנה טובה (תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה), וחלום טוב (ותחלימני והחייני). אמר רבי יוחנן: שלשה דברים מכריז עליהם הקב"ה בעצמו, ואלו הן: רעב (כי קרא ה' לרעב...), ושובע (וקראתי אל הדגן והרביתי אתו ולא אתן עליכם רעב), ופרנס טוב (וידבר ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל...).

דפים נה – נז

קח. אלו מאמרים הובאו בסוגיא אודות:

- א. מהימנותו / אי-מהימנותו של החלום.
- ב. חלימת חלום טוב או חלום רע; אי-חלימה.
- ג. נושאי החלום שאדם חולם עליהם (כללי).
- ד. הטבת חלום.
- ה. פתרון החלום (כללי).
- ו. חלומות פרטיים ופתרונם.

א. אמר רב חסדא: לא חלום טוב מתקיים כולו ולא חלום רע מתקיים כולו. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים (הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת. מה לתבן את הבר נאם ה'). אמר רבי ברכיה: חלום, אף על פי שמקצתו מתקיים – כולו אינו מתקיים [מנין – מיוסף...]. אמר רבי לוי: לעולם יצפה אדם לחלום טוב (שיתקיים) עד כ"ב שנה, [מגלן – מיוסף...]. רבא הקשה, כתוב בחלום אדבר בו וכתוב וחלמות השוא ידברו – לא קשיא, כאן על ידי מלאך כאן על ידי שד.